

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding	11
Een modern land, een uitdijend heelal <i>Anton Zijderveld en Paul Schnabel</i>	35
Het pejoratief 'babyboomer' <i>Bert Brussen</i>	48
Indoctrinatie en intimidatie <i>Patrick van Schie</i>	55
Babyboomers, arbeidsmarkt en vergrijzing <i>Pieter A. Gautier</i>	65
'Na ons de zondvloed...' <i>Albert Jolink</i>	72
Zelfontplooiing en knusse baantjes <i>Mirjam van Immerzeel</i>	81
De laatste generatie. Babyboomers en de horizontale samenleving <i>Frits de Lange</i>	89
Babyboom en media: eerlijk duurt het langst <i>Philip Dröge</i>	100
Blaffende honden bijten niet <i>Paul Jan van de Wint</i>	107
Een wonderkind met een waterhoofd <i>Presley Bergen</i>	113
De mythe van de jaren zestig <i>Jos van der Burg</i>	123
De economische erfenis <i>Jurriaan Pröpper</i>	130
Voor 'les baby-boumeurs' is de glorie nog lang niet voorbij <i>Stefan de Vries</i>	140
Van machtsbolwerk naar kennisnetwerk: nieuwe bankiers dragen de klant op handen <i>Wim Mijs</i>	146

Pensioenen: gespekte verwachtingen en verworven onrechten	152
<i>Martin Pikaart</i>	
De dood van het baksteensocialisme	161
<i>Adjiedj Bakas</i>	
Geraadpleegde schriftelijke bronnen	169
Register	171

Voorwoord

We zouden toch niet discrimineren?

Tijdens de vele discussies die we tussen het radiomaken door voerden, bleek dat we in ieder geval twee dingen gemeen hadden. We staan optimistisch in het leven en proberen negativisme, omdat het meestal nergens toe leidt, te vermijden. Maar toch dook in veel van die gesprekken telkens eenzelfde ergernis de kop op. Een ergernis die bij nadere beschouwing altijd betrekking had op het verschijnsel babyboomers. Op luidruchtige, zelfgenoegzame types, die het liefst in lange monologen spreken. Die vinden dat zij alles al bedacht hebben, dat ze het paradijs op aarde hebben gecreëerd en dat er na hen niets origineels meer tot stand kan komen. Die er ook van overtuigd zijn, het lijkt wel een dwanggedachte, dat de samenleving maakbaar is. Daartoe hebben ze de samenleving dichtgekit. Alles moest centraal geregeld worden, een onbetaalbare verzorgingsstaat werd opgetuigd. Het leidde tot een onstuitbare bureaucratie.

Als het niet zo'n beladen term was, zou je het bijna een uitverkoren generatie noemen. Een leeftijdscategorie waarvan de voorhoede er genoeg in scheidt anderen te bespotten, maar er slecht tegen kan zelf belachelijk te worden gemaakt. Met een spraakmakende gemeente die elk tegengeluid schuwt. In discussietempels en podia van grote steden preken ze altijd voor eigen parochie. Kritiek is per definitie benepen, goed en fout liggen bij voorbaat vast. Rotsvast van het eigen gelijk, overtuigde ideologen zijn het, zonder dat ze zichzelf zo zien uiteraard.

Natuurlijk begrijpen wij ook dat je een generatie niet over een kam kunt scheren, dat denken in generaties niet altijd opgaat en dat iedere generatie weer heel andersoortige denkers en doeners

oplevert. Maar die relativering blijkt voor ons bij lange na niet sterk genoeg om over te gaan tot de orde van de dag en het fenomeen babyboomer voortaan ongemoeid te laten. Als we iets te bespreken hebben in een grand café kijken we als op afspraak vaak precies tegelijk naar de deur. Niet alleen als er een mooie vrouw binnenkomt, maar vooral als er een klant de drempel passeert die we onmiskenbaar als babyboomer herkennen. Lachend kijken we elkaar aan. Zou het zo erg zijn? We discrimineren toch hopelijk niet op uiterlijk, zoals we later in een artikel in het weekblad *Elsevier* lazen? Daarin werd kritiek op de babyboomer als ‘misplaatst’ afgedaan en leek het of het over een groep ernstige slachtoffers ging die je, in plaats van ze te bekritisieren, juist in bescherming moest nemen. Grapjes over mannen met baarden en snorren en over roodbekrulde vrouwen met te wijde enkellaarsjes waren minder onschuldig dan we dachten. We moesten ons schamen!

Hebben we het echt zo verkeerd gezien? Moet je over deze groep een boek willen schrijven? Nemen we het op tegen een geduchte tegenstander of zijn we zeehondjes aan het knuppelen? We weten in ieder geval dat door de zuurgraad van een grote groep babyboomers onze generatie, die van de veertigers, als generatie nix is afgeschilderd. Je zou bijna denken dat dat eerder in de buurt van discriminatie komt. Maar we zijn gewaarschuwd, wie aan de babyboomers komt is nog niet jarig. Daarom hielden we ons hart vast voor het Trimbosinstituut, dat het zomaar waagde de babyboomers als dorstige drinkers te omschrijven. Uit onderzoek van het instituut bleek dat er onder de babyboomers steeds meer probleemdrinkers voorkomen, omdat ze niet alleen geld maar ook tijd in overdaad hebben. Tjongejonge, dachten we, als dat instituut maar geen legertje advocaten op het dak krijgt.

We spraken informeel, om ons idee te toetsen, met babyboomers over ons boek en kregen vaak dezelfde twee reacties. Eerst volgde de ontkenning: ‘Hoe kom je erbij, wij zijn helemaal geen generatie, zo kun je niet denken.’ En na een paar lichte provocaties

kwam de verdediging: ‘Nee, jullie generatie zeg! Weet je wat wij allemaal hebben voortgebracht?’ We wisten dat ons gevoel ons niet bedroeg, maar waren benieuwd wat onze generatiegenoten te melden hadden over ‘de kwestie babyboom’. Al was het alleen maar om een stapje verder te komen dan ‘discrimineren op uiterlijk’.

Voor dit boek selecteerden wij een divers gezelschap uit de wereld van de economie, de sociologie, het bankwezen, de jurisprudentie, de journalistiek en het onderwijs die allemaal geboren zijn na de babyboomgeneratie. We zochten daarbij vooral buiten het bekende kringetje van steeds weer dezelfde gezichten die de talkshows frequenteren. We vroegen ze een verhaal te schrijven waarin ze de erfenis van de babyboomgeneratie op waarde moesten schatten. De een koos voor een persoonlijke invalshoek, de ander maakte de keus voor een zakelijker essay. Bij elkaar schetsen de verhalen een krachtig beeld van een generatie die gelukkig geen oneindig leven heeft. Voorafgaand geven twee vooraanstaande sociologen, babyboomer Paul Schnabel en pre-babyboomer Anton Zijderveld, hun opmerkelijke visie weer. Alle auteurs, en wij ook in onze inleiding, probeerden aan te geven hoe het dan wel moet, maar we kunnen niet ontkennen dat we met evenveel plezier een vrolijk trapje na wilden geven. Waarom? Omdat wij weten dat ‘there ain’t no such thing as a free lunch’. Wij rekenen liever af: Bye Bye Babyboomers.

Amsterdam, herfst 2010

Paul van Gessel

Paul van Liempt

Inleiding

Even afrekenen

De babyboom bracht de grootste en rijkste generatie uit de geschiedenis van Nederland voort. Tussen 1945 en 1955 werd ons land overspoeld door baby's die vanaf hun prille volwassenheid de dienst zouden gaan uitmaken. Ze grepen de macht en waren vastbesloten die nooit meer af te staan. Dat hoefden ze ook niet, want oud zouden ze nooit worden. Dit was de generatie van 'forever young', dat hadden ze zichzelf vol overtuiging wijsgemaakt. Ook de confrontatie met een spiegelbeeld dat eerder associaties met verschaald bier dan met jeugdige schoonheid opriep, weerhield ze niet van die wereldvreemde gedachte.

De ambities van deze bijzondere generatie reikten ver, zo ver dat ze meenden dat je de samenleving kon inrichten op een manier die je zelf ideaal achtte. Gewoon een kwestie van de werkelijkheid naar je hand zetten. Het idee van de maakbare samenleving culmineerde in de tijd van het kabinet-Den Uyl (1973-1977). Sociaal-democratische boomers dachten dat je dat voor elkaar kreeg door met behulp van overheidsingrijpen kennis, macht en inkomen te spreiden. Volstrekt naïef en navelstaarderig, alsof iedereen zich zomaar naar jouw gedachtegoed wilde schikken, maar dat mocht de pret niet drukken. Gedreven door het arrogante vertoon van het eigen gelijk hebben de babyboomers een treurige erfenis nagelaten in de vorm van mislukte schoolhervormingen, een mislukt multicultureel project, experimentele architectuur, hoogbetaalde directies in de non-profitsector, Vogelaarwijken en een tweedeling op de arbeidsmarkt. Om een paar voorbeelden te geven.

Zelf plukken ze daar geenszins de wrange vruchten van, becijferde het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het CBS publiceerde

eind mei 2010 cijfers over de generatie waarvan de eerste vertegenwoordigers in dat jaar (officieel) afscheid nemen van de arbeidsmarkt. Officieel, want het gros is met geld uit goudgerande regelingen al veel eerder het bos ingestuurd. Zonder enige scrupule, het komt ze toe, menen ze. Ze noemen het verworven rechten. En ze worden heel boos als je daarover in discussie gaat. Ze worden sowieso boos als je kritiek levert, waarbij het opvalt dat ook de oude hippies onder deze generatie zich meer opwinden als je aan hun geld komt dan aan hun idealen.

Terwijl het met dat geld wel goed zit. Het CBS berekende dat de groep tussen 55 en 65 jaar sterk oververtegenwoordigd is in de twee hoogste inkomensgroepen en meer dan gemiddeld over een groot vermogen beschikt. De kinderen zijn vaak de deur al uit, maar toch gaven ze 9 procent meer uit aan spullen en vakanties dan een gemiddeld huishouden. Het aandeel babyboomers met een eigen woning was met 65 procent het hoogst van alle huishoudens. En ze bezaten bijna drie op de tien obligaties en/of aandelen. Niet echt een verdienste, voegde het CBS aan de cijfers toe. ‘... ook speelt mee dat het merendeel van deze generatie in de economisch voorspoedige jaren zestig en zeventig op de arbeidsmarkt kwam en bovendien sterk profiteerde van de fors gestegen huizenprijzen.’

Hoed u voor hemelbestormers

Om nog meer inzicht te krijgen, waren we benieuwd naar het oordeel van twee ervaren, vooraanstaande sociologen, de hoogleraren Anton Zijderveld (pre-babyboom) en Paul Schnabel (babyboom). Zijderveld doet geen moeite zijn ergernis te verbergen. Bijvoorbeeld als hij terugdenkt aan ‘een heel linkse medewerker’ aan de universiteit waar hij werkte. Geliefd onder de studenten vanwege zijn politieke voorkeur, maar gehaat door Zijderveld omdat ‘deze man geen bal uitvoerde’. Hij publiceerde niets en gaf slecht college.

Uit angst voor een bezetting bij een slechte beoordeling van deze medewerker mocht 'ie gewoon blijven, om er in de jaren negentig met een riant regeling alsnog te worden uitgeknikkerd. Voor Zijderveld een typerend teken des tijds.

Paul Schnabel aarzelt eerst over de generatiekwestie, neemt de babyboomers vervolgens in bescherming, om daarna alsnog een paar kritische kanttekeningen te plaatsen. Hij noemt zijn generatie de eerste die van de onderwijsrevolutie profiteerde, maar beaamt dat er geen goed onderwijs werd genoten. Zijderveld gaf al aan hoe dat kwam. Voor Schnabel is met name 'de moralisering van standpunten' babyboomeigen geworden. Niet iemand willen bestrijden omdat je het niet met hem eens bent, maar de ander moreel fout noemen omdat hij anders denkt dan jij. Dan discussieer je niet, zegt Schnabel, maar dan zeg je belerend: 'We gaan het u nog eens uitleggen.'

De oude Griekse wijsheid dat de beste critici zich vaak in eigen kring bevinden, heeft nog niets aan kracht ingeboet. Wij, van de generatie daarna, die geacht werden de babyboomagenda braaf uit te voeren, wisten het al langer, maar ook de slimsten van de klas uit de babyboomschool zelf hebben het door, zie Paul Schnabel. Daarom beginnen we graag met (scherpe) kritiek van babyboomers op hun eigen generatie. De generatie, grofweg geboren tussen 1945 en 1955, die langzamerhand zoveel sporen van verderf nalaat dat het ze zelf begint tegen te staan. Precies een jaar geleden, half november 2009, werd de bestuursvoorzitter van KPN Ad Scheepbouwer (65) door *de Volkskrant* geïnterviewd. Hem werd de vraag voorgelegd waarom mannen als Jan Hommen (66) bij ING en hij bij KPN, als exponenten van de babyboomgeneratie, nog steeds de kar moeten trekken. En daar werd op een knop gedrukt. Scheepbouwer ontstak in een prachtige boutade: 'Nou, mijn generatie is voornamelijk de generatie die met zijn 55ste met de VUT is gegaan, dus dat valt heel erg mee. Nu wordt mijn generatie opnieuw ontzien met de AOW. Iedereen moet langer doorwerken,

behalve wij. Heel merkwaardig. Waarom moet die generatie nou helemaal schadevrij worden gehouden? Ik snap daar werkelijk niets van. Volgens mij zou niemand hebben geklaagd als was besloten dat er de komende jaren ieder jaar twee maanden bij komen.’

En omdat hij zich er echt over opwindt, volgt nog een nastoot: ‘Mijn generatie is heel soft behandeld. Ze heeft geprofiteerd van alle excessen van WAO- en VUT-regelingen en nu krijgt ze de AOW-regeling er nog eens bovenop. Je vraagt je af waar ze het aan verdiend hebben. Het is niet de generatie van de wederopbouw van Nederland, want dat was de generatie daarvoor. Het is de generatie die actief was tijdens de Maagdenhuisbezetting. Daarna is het nooit meer goed gekomen.’

Die laatste zin is intrigerend. Er klinkt nog een restje baby-boomgedachtegoed in door (dat na die generatie het leven ophoudt), maar Scheepbouwer doelt vooral op de kwalijke erfenis die zijn leeftijdgenoten nalaten. Al in 1998 deed Pim Fortuyn in *Autobiografie van een babyboomer* uit de doeken wat de met de gouden lepel in de mond geboren generatie met hun welvaren heeft gedaan. Een generatie die door historicus Hans Righart in *De eindeloze jaren zestig* bejubeld werd. Zijn conclusie kun je nu niet meer met droge ogen lezen: ‘Ongrijpbaar, maar meer dan wat ook karakteristiek voor de jaren zestig is de betovering, de waan, de droom, de luidkeels gezongen illusie van “we can change the world” (Graham Nash op de elpee *Songs for Beginners* uit 1971). Het is het blakende en overrompelende zelfvertrouwen van een generatie die ervan overtuigd was de wereld opnieuw te kunnen laten beginnen, zonder geschiedenis en zonder schuld. Een generatie die zocht naar het zand onder de stenen, naar de verbeelding en de macht.’ Toe maar, wat een ambitie. En wat een enorm bord moet je niet voor je kop gehad hebben om werkelijk in deze romantisch-utopische idealen te kunnen geloven.

Dat vond Pim Fortuyn ook, die een boek schreef waarvan je de kern op een T-shirt kunt laten afdrucken: ‘Hoed u voor hemelbestormers’. Hij constateert hoe de babyboomers als eersten profiteerden van de door hen ingezette democratisering, van het huizenbezit en het vliegverkeer. Ze reizen de wereld rond, genieten van waarde vaste pensioenen en uitstekende verzekeringsuitkeringen. Fortuyn schreef dat de babyboomers niet alleen een beeldbepalende generatie zijn, maar ook een verwende generatie met blasétrekjes. Ze hebben de touwtjes stevig in handen, met als resultaat dat ze ‘met een schijn van democratie en inspraak de gesloten regentencultuur opnieuw hebben geïntroduceerd. Tot schade van maatschappij en economie en bovenal tot schade van de nieuwkomers, die behendig zo veel mogelijk buiten de deur worden gehouden.’ Tot de babyboomgeneratie rekent hij ook de groep (van vooral bestuurders) die gemiddeld een jaar of tien ouder is en als leider van die generatie kan worden gezien. Exponenten daarvan: Marcel van Dam, Wim Kok, Jos van Kemenade, Bram Peper, Ed van Thijn, Hedy D’Ancona. Op de voet gevolgd door ‘de jongere’ aanvoerders: Tineke Netelenbos, Jacques Wallage, Relus ter Beek en Hans Alders.

Zitkuil en letterbak

De invloed van de babyboomers reikt oneindig veel verder dan alleen het terrein van de economie. Ook schrijfster Nelleke Noordervliet, geboren in 1945, doet aan kritische zelfreflectie. In *Het Parool* vertelt ze eerst hoe de ideeën uit de jaren zestig in de jaren zeventig gestalte kregen: ‘Het liep allemaal vast in dwang, een dwang om “maatschappijkrities” te zijn. Ontzettend dogmatisch en tegelijkertijd van een ontstellende kneuterigheid. Iedereen had een eigen moestuintje.’ Waarna een ontboezeming volgt die de lulligheid van haar generatie onderstreept: ‘Ja natuurlijk, dat is het erge! Ik heb dus ook een moestuin gehad, maar de bonen schoten

door en de sla stond torenhoog. Het was niet bij te oogsten en te eten. Echt vreselijk. Het waren de crisisjaren: de oliecrisis, crisis in de architectuur. Ik heb godzijdank nooit op een woonerf gewoond, dat was ook een dieptepunt in de wooncultuur net als de zitkuil en de letterbak. Daarna kwamen de jaren tachtig, ook van een somberheid. Wanneer was het eigenlijk leuk?’

Nelleke Noordervliet geeft in hetzelfde interview blijk van zelfinzicht als het gaat over ouder worden. ‘Dat is natuurlijk verveelend. Vrouwen zijn hun houdbaarheidsdatum gepasseerd als ze niet meer vruchtbaar zijn, zo zit de wereld nog steeds in elkaar. Een oudere vrouw moet zich bezighouden met de kinderen en de tuinclub. Ouderen worden een beetje afgeserveerd, worden minder serieus genomen.’ En hoe past ze het op zichzelf toe? ‘De mensen die je vroeger oud vond, ben je nu zelf. Dat blijft een schok, omdat je van binnen altijd jong bent. Forever young, dat is nu eenmaal de spreuk van de babyboomers. Maar dan kijk je in de spiegel en dan denk je: wat een oude kop.’

Ook schrijver, programmamaker en babyboomer Rik Zaal ziet, nu hij ouder wordt, wat zijn generatie heeft aangericht. In *Het Parool* keek hij terug op de prestaties van de architectuur in zijn tijd, tijdens een wandeling door Amsterdam. Hij geeft commentaar op de sociale woningbouw uit de jaren zeventig, die hij op een kleine gracht ontwaart. ‘Inspraakarchitectuur. Lelijk. Eén van de vele misverstanden van mijn generatie is dat je bewoners moet laten meebeslissen, dan krijg je dit. Naar een plan van Theo Bosch en Aldo van Eyck. Treurig. Veel erger is een populist als Max van Huut, een van de architecten van het ING-gebouw in Zuidoost. Die man is van het schots en scheef bouwen, heeft zeventien gemeentehuizen in Nederland mogen bouwen die allemaal even verschrikkelijk zijn. Hier in de binnenstad heeft hij gelukkig niets mogen neerzetten. Die man zouden ze eens een paar jaar in een van zijn eigen gebouwen moeten opsluiten.’